

Sygn. akt III CZ 220/22

POSTANOWIENIE

Dnia 23 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Marcin Łochowski

SSN Mariusz Łodko (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa M.W.

przeciwko B.P.

z udziałem Rzecznika Praw Dziecka

o rozwód,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 23 listopada 2022 r.,

zażalenia pozwanej

na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 10 listopada 2020 r., sygn. akt V ACz 1089/19,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 10 listopada 2020 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie odrzucił skargę pozwanej o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 11 marca 2020 r.

Sąd Apelacyjny wskazał, że dopuszczalne jest żądanie stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących

stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe (art. 424¹ § 1 k.p.c.). Skarga była niedopuszczalna, gdyż została wniesiona od postanowienia Sądu Apelacyjnego w przedmiocie zabezpieczenia kontaktów z dziećmi w trakcie postępowania o rozwód, które to postanowienie nie kończy postępowania w sprawie. Skarga podlegała również odrzuceniu z tego względu, że pozwana nie należy do kręgu podmiotów uprawnionych do dokonywania czynności w postępowaniu przed Sądem Najwyższym (art. 87¹ § 1 i 2 k.p.c.).

Zażalenie na to postanowienie wniosła pozwana, zaskarżając je w całości. Skarżąca zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 424¹ § 1, art. 424⁶ § 3 oraz art. 87¹ § 2 k.p.c. i wniosła o jego uchylenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c. można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia zasadniczo przysługuje tylko od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawie w sposób merytoryczny (w procesie i w postępowaniu nieprocesowym bez jakiegokolwiek wyjątku od tej zasady). Skarga nie przysługuje natomiast od pozostałych prawomocnych orzeczeń – postanowień kończących postępowania wypadkowe i incydentalne – w tym wydanych w przedmiocie zabezpieczenia powództwa. Na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 1 kwietnia 2008 r., SK 77/06, w którym stwierdzono, że art. 424¹ § 1 i 2 k.p.c., w części obejmującej słowa „kończącego postępowanie w sprawie”, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 i art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, doszło do zmiany art. 417¹ § 2 k.c. przez dodanie w nim wzmianki – „chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej” – oraz do rekonstrukcji przepisów o skardze. Taki skutek wyroku TK nie oznacza, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem służy od innych prawomocnych orzeczeń, w tym postanowień wydanych w postępowaniach incydentalnych. Jeżeli przez ich wydanie została wyrządzona szkoda, strona może dochodzić jej naprawienia przed sądem powszechnym w postępowaniu

o odszkodowanie, bez uprzedniego stwierdzenia niezgodności orzeczenia z prawem w postępowaniu ze skargi (art. 424^{1b} k.p.c.).

Skarżąca błędnie utożsamia niedopuszczalność wniesienia zwyczajnych środków zaskarżenia (z uwagi na prawomocne rozstrzygnięcie w przedmiocie zabezpieczenia) z potrzebą wzruszenia orzeczenia, mimo że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie jest nadzwyczajnym środkiem do wzruszania prawomocnych orzeczeń. Stanowi ona środek szczególnego rodzaju, gdyż przez jej wniesienie i uwzględnienie strona nie uzyskuje zmiany orzeczenia, czy choćby jego wyeliminowania z obrotu prawnego, lecz jedynie prejudykat pozwalający realizować odpowiedzialność odszkodowawczą, jeżeli przez wydanie orzeczenia poniosła szkodę, a orzeczenie okazało się bezprawne. Skarga zmierza zatem do wyjaśnienia, czy doszło do popełnienia deliktu sądowego, czyli do rażącego naruszenia prawa. Uzyskanie tego prejudykatu jest, co do zasady, uprzednim warunkiem dochodzenia od Skarbu Państwa odszkodowania za szkody wyrządzone wydaniem bezprawnego orzeczenia. Z tej przyczyny skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może być traktowana jak alternatywa dla innych środków zaskarżenia, w tym o szczególnym charakterze (np. skargi o wznowienie postępowania).

Z tych względów, bezzasadny był zarzut naruszenia art. 424¹ § 1 w zw. z art. 424⁶ § 3 k.p.c.

W postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności intelektualnej także przez rzeczników patentowych. Zastępstwo to dotyczy również czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem niższej instancji (art. 87¹ § 1 k.p.c.). Artykuł 87¹ § 2 k.p.c. zawiera wyłączenia podmiotowe obowiązku występowania przed Sądem Najwyższym przez zawodowego pełnomocnika. Odnosi się do sytuacji, w których stroną, organem, jej przedstawicielem ustawowym lub pełnomocnikiem jest m.in. prokurator. W takim wypadku skarżąca powinna powołać się na tę okoliczność oraz

wykazać zajmowanie stanowisko (prokuratora), objęte przedmiotowym wyłączeniem.

Wnosząc skargę osobiście, pozwana powołała się na zajmowane stanowisko prokuratora (k. 3 uzasadnienia skargi). Przyjęcie, że pozwaną obejmowało ustawowe podmiotowe wyłączenie obowiązkowego przymusu adwokacko-radcowskiego do wniesienia skargi, nie ma wpływu na zasadność jej zażalenia. Skarga podlegała bowiem odrzuceniu jako niedopuszczalna ze względu na rodzaj rozstrzygnięcia, od którego została wniesiona.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie.

as

l.n